

законоположений о крестьянах: В 6-ти т. – Т. II. – СПб., 1903. – 263 с. 5. РГИА, ф. 1291, оп. 122, д. 70, л. 102–109 об. 6. РГИА, ф. 1233, оп. 1, д. 104, л. 316. 7. Крестьянское дело: краткий свод местных комитетов / [Сост. А. А. Риттих]. – С-Пб., 1903. 8. Протокол № 3 // Протоколы по крестьянскому делу. – С-Пб., 1905. – 22 с. 9. Протокол № 2 // Протоколы по крестьянскому делу. – С-Пб., 1905. – 36 с.

Зинаида Священко

РЕОРГАНИЗАЦИЯ КРЕСТЬЯНСКОГО УПРАВЛЕНИЯ В РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ НАЧАЛА XX В. (НА МАТЕРИАЛАХ РАБОТЫ ОСОБОГО СОВЕЩАНИЯ ПО ПОТРЕБНОСТЯМ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И РЕДАКЦИОННОЙ КОМИССИИ МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ)

В статье проанализированы вопросы реорганизации крестьянского управления в наработках редакционной комиссии Министерства внутренних дел и особого совещания Министерства финансов Российской империи. Указано, что потребность в реорганизации крестьянского управления по-своему, но признавалась правительственными кругами Российской империи. Было признано целесообразным интегрировать крестьянство в общий социальный организм Российской империи, признать его полноправным субъектом гражданско-правовых отношений. Ставка делалась на стимулирование и развитие крестьянского самоуправления. Сделаны выводы относительно конструктивности предложений правительства.

Ключевые слова: аграрный вопрос, Российская империя, крестьянское управление, особое совещание, редакционная комиссия.

Zinaida Svyaschenko

THE REORGANIZATION OF PEASANT MANAGEMENT IN THE RUSSIAN EMPIRE EARLY TWENTIETH CENTURY (WORK IN MATERIALS SPECIAL MEETING WITH THE NEEDS OF THE AGRICULTURAL INDUSTRY AND THE EDITORIAL COMMITTEE OF MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS)

The paper analyzes the reorganization of peasant management practices in the drafting committee of the Ministry of Internal Affairs and the Special Meeting of the Ministry of Finance of the Russian Empire. It is noted that the need for reorganization of peasant management on their own, but regarded governmental circles of the Russian Empire. Was deemed appropriate to integrate the peasantry in general social body of Empire, to recognize its full subject of civil relations. Emphasis on promotion and development of peasant self-government. The conclusions about constructive proposals officials.

Key words: agrarian question, the Russian Empire, peasant management, special meeting, the drafting committee.

УДК [323.1:371.16](477.83/86)“1919/1939”

Оксана Руда

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ (НА ПРИКЛАДІ ГАЛИЧИНИ)

Висвітлено головні аспекти державної освітньої політики Другої Речі Посполитої стосовно непольського населення Галичини. Досліджено міжнародну та польську нормативно-правову базу розвитку культурно-освітньої сфери національних меншин, з'ясовано місце народних і середніх шкіл етнічних груп в освітній системі Польської держави. Показано, що політика колонізації зумовила розбудову мережі польського шкільництва, покликаною прищеплювати учням польський національний дух.

Ключові слова: національна політика, освітня сфера, національні меншини, Друга Річ Посполита, Галичина.

Актуальність окресленої теми зумовлена поживанням взаємин сучасної України із сусідніми державами і, як наслідком, зростанням інтересу українських та іноземних дослідників до спільного минулого, зокрема, до політики Другої Речі Посполитої у сфері освіти, проблем відносин польської влади та національних меншин. Політика колонізації Галичини, розгорнута одразу після включення краю до складу Польської держави, провадилася під гаслами захисту державотворчих інтересів і передовсім скеровувалася на культурно-освітню сферу.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що у ній на підставі різноманітних документальних джерел проаналізовано нормативно-правову базу розвитку культурно-освітньої сфери національних меншин, висвітлено особливості формування освітньої політики Другої Речі Посполитої міжвоєнного періоду та її реалізації на теренах Галичини, з'ясовано причини та оцінено наслідки полонізаційних процесів в освітній сфері.

Об'єктом дослідження є національна політика Польської держави в освітній сфері.

Предмет дослідження – міжнародна та польська нормативно-правова база регулювання діяльності освітніх закладів Другої Речі Посполитої, тенденції й особливості розвитку польської освітньої політики в Галичині стосовно національних меншин.

Основна мета публікації полягає у тому, щоб дослідити особливості розвитку національної політики Польщі в освітній сфері, простежити відповідність польського освітнього законодавства міжнародним зобов'язанням, які взяла на себе Друга Річ Посполита.

З метою досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: формування освітньої політики Польської держави та її реалізація на теренах Галичини; міжнародні зобов'язання Другої Речі Посполитої стосовно освіти етнічних груп; політика польської законодавчої влади щодо шкільництва національних меншин краю; вплив полонізаційних процесів на розвиток освіти непольського населення краю.

Джерельною базою статті послужили нормативно-правові документи, які регулювали діяльність освітніх закладів Другої Речі Посполитої.

Деякі аспекти досліджуваної проблеми вже аналізували українські й іноземні учені. Зокрема, розвитку освіти українців Польщі 1918–1932 рр. присвячена праця польського дослідника М. Сирника [1]. Освітню політику Другої Речі Посполитої щодо національних меншин, етнічних і релігійних груп, зокрема, українців, білорусів, литовців, євреїв і татар, висвітлила польська дослідниця У. Врублевська [2]. Л. Алексієвець окреслила основні напрями реформи шкільної освіти і розвитку вищої школи Польської держави міжвоєнного періоду [3]. Польську освітню політику 1918–1939 рр. аналізував М. Гетьманчук [4]. Окремі аспекти польської національної політики в галузі освіти висвітлив також П. Чорній [5].

Попри те, що багато українських та іноземних науковців вивчали проблеми освіти національних меншин Галичини, стан розвитку шкільництва непольського населення вони висвітлювали фрагментарно.

Під юрисдикцію Другої Речі Посполитої Галичина потрапила всупереч волі місцевого населення, внаслідок поразки Західно-Української Народної Республіки (далі – ЗУНР) в українсько-польській війні 1918–1919 р. За рішенням Ради представників держав-переможниць від 21 листопада 1919 р. Галичину включено до складу Польщі терміном на 25 років, а 15 березня 1923 р. скасоване часове обмеження на управління краєм і підтверджене польське право на ці території. Саме тому місцеве населення, зокрема українці, вважало Польщу загарбником. На початку 20-х рр. ХХ ст. поруч з українцями, які тут становили близько 74 %, проживало 15 % поляків, близько 9,8 % євреїв, понад 0,5 % німців, інші етнічні групи, зокрема, чехи, вірмени, литовці, білоруси тощо, не перевищували 0,3 % [5, с. 10]. Тогочасний уряд переймався переважанням непольського населення в Галичині недаремно, адже від цього безпосередньо залежали внутрішня безпека та стабільність на східних теренах. Значна кількість національних, релігійних та етнічних меншин Другої Речі Посполитої впливала на національне виховання, у якому домінували націоналістичні тенденції. Враховуючи це, держава скеровувала усі сили на полонізацію галичан, намагаючись через систему освіти реалізувати політику національної асиміляції (проголошену ендеками) чи державної асиміляції (підтримувану режимом "санації"), навіть всупереч взятим на себе Польщею міжнародним зобов'язанням щодо ставлення до національних меншин.

Вільний розвиток освіти, культури та релігійного життя етнічних груп у тогочасній Польській державі гарантували не лише документи, що стосувалися внутрішнього життя, а й міжнародні угоди. Відповідно до Малого Версальського договору від 28 червня 1919 р., ратифікованого сеймом 31 липня 1919 р., польський уряд в односторонньому порядку зобов'язувався забезпечити національним меншинам усю повноту політичних і громадянських прав. Зокрема, згідно зі статтею 8, яка регулювала ставлення держави до непольського населення, польська сторона зобов'язувалася надати представникам національних меншин рівні права на заснування та утримання власним коштом добродійних, релігійних і громадських організацій, шкіл та інших виховних закладів, право на вільне вживання у них рідної мови. У статті 9 йшлося про те, що у містах та селах, заселених представниками національних меншин, польський уряд відповідними розпорядженнями мав забезпечити отримання початкової освіти рідною мовою з обов'язковим вивченням польської мови. Кошти на утримання таких навчальних закладів мали надходити із місцевого бюджету [6, с. 1938–1939]. Відповідні представництва Ліги Націй мали право

контролювати виконання Польщею взятих на себе зобов'язань (ст. 12), однак уже в вересні 1934 р. Польська держава в односторонньому порядку призупинила чинність цієї статті договору.

Забезпечувати права національних меншин на своїх теренах зобов'язалися також 18 березня 1921 р. сторони-підписанти Ризького мирного договору, яким фактично було санкціоновано розподіл українських і білоруських земель між Польщею і радянською Росією. Відповідно до ст. 7 цього договору, українці, подібно до росіян і білорусів, отримали право, у межах внутрішнього законодавства, розвивати рідну мову та культуру, створювати із цією метою товариства та союзи, засновувати національні школи, безперешкодно провадити богослужіння та організовувати церковне життя [7, с. 626–627]. Німецька меншина отримала додаткові гарантії (терміном на 15 років) стосовно охорони своїх прав на підставі постанов Женевської конференції щодо Верхньої Сілезії, яка відбулася у травні 1922 р. 5 листопада 1937 р. Польща та Німеччина підписали декларацію про охорону польської та німецької меншин [1, с. 17].

Ставлення Польської держави до національних меншин регулювалося також внутрішніми законами та розпорядженнями. Конституція 17 березня 1921 р., спираючись на норми міжнародного права, підтверджувала правовий статус національних меншин. Так, ст. 109 гарантувала право збереження власної національності, розвиток мови та національних особливостей, а ст. 110 повторювала ст. 8 Версальського договору стосовно заснування й утримання різноманітних організацій та освітніх закладів. Інші права національних меншин регламентували ст. 111, 113, 115 Конституції [8, с. 653]. Однак скористатися задекларованими правами і свободами населення могло лише за умови, що вони не суперечитимуть політичному порядку та не перешкоджатимуть виконанню ними громадських обов'язків [2, с. 110]. Окреслені права були підтверджені і в Конституції, ухваленій 23 квітня 1935 р., однак базовим принципом цього закону залишався принцип лояльності громадян до держави [9].

Правове становище непольського населення визначали також закони про мову, згідно із якими меншини Львівського, Тернопільського, Станіславівського, Поліського, Новоградського, Віленського воеводств і Гроденського та Волковиського повітів могли послуговуватися рідною мовою в урядових адміністраціях та органах місцевого самоврядування. Згідно із законом від 31 липня 1924 р. про державну мову і мову службового користування в урядових і самоврядних адміністративних органах [10] та законом від 31 липня 1924 р. про мову судів, прокурорських і нотаріальних установ [11], державною мовою на території Другої Речі Посполитої проголошувалася польська, яка була обов'язковою для використання державно-адміністративними та органами самоуправління, установами зв'язку та на залізничному транспорті. Національні меншини могли використовувати рідну мову в письмових та усних відносинах із державно-адміністративними органами першої і другої інстанцій. Органам місцевого самоврядування дозволялося вести документацію двома мовами [12, с. 544]. Саме ці закони та постанови послужили правовою підставою полонізації національних меншин. Однак національна політика Польської держави була неоднорідною і різнилася залежно від регіону. Зокрема, найжорсткішу полонізаційну політику поляки провадили стосовно тих етнічних груп (зокрема, українців, білорусів, литовців), які, на їх думку, могли зашкодити внутрішній безпеці та цілісності держави.

Реалізуючи колонізаційну ідею стосовно численних національних меншин, зокрема українців, які могли загрожувати стабільності держави, влада розробила й активно втілювала у життя програму закриття шкіл, обмеження права на відкриття приватних навчальних закладів, заміну вчителів корінними поляками [2, с. 114–117]. Найбільших утисків унаслідок асиміляторської політики Польської держави зазнала освіта Галичини.

Освітня політика держави, скерована на полонізацію шкіл непольського населення краю, провадилася поетапно. Перший етап розпочався запровадженням, відповідно до розпорядження міністра віросповідань та освіти від 8 лютого 1921 р., в усіх землях, які входили до складу Польщі, уніфікованої шкільної структури. Полонізації сприяли також запроваджені "Законом про вищі школи Польщі" 13 липня 1920 р. [13] обмеження на здобуття непольським населенням краю вищої освіти. Так, відповідно до ст. 9, єдиною мовою викладання у всіх вищих навчальних закладах вважалася польська. Як наслідок статус двомовного втратив Львівський університет, тут були закриті усі кафедри із українською мовою викладання. Також законом запроваджена "numerus clausus" – відсоткова норма вступу до вищих навчальних закладів представників непольських національностей. Водночас при вступі перевага надавалася молоді, яка служила у польській армії чи закінчила польськомовну школу [14, с. 278].

Початком другого етапу стала дата прийняття сеймом так званого "закону від 31 липня 1924 р.", який містив деякі постанови про організацію шкільництва [15], що суттєво змінив систему освіти. Прийнятий за підтримки членів Демократично-національної партії (ендеків), усупереч протестам парламентської групи національних меншин і Польської соціалістичної партії, закон передбачав перетворення шкіл на двомовні шляхом об'єднання, зокрема у Галичині, в одній

місцевості українських і польських шкіл в утравістичні, і надання їм державної підтримки, натомість утримання національних шкіл покладалося на громади. Закон насамперед скеровувався проти українців, які, як вважалося, могли становити загрозу безпеці та цілісності Польщі. Відповідно до закону запроваджувалися шкільні плебісцити щодо мови навчання, однак їх наслідки наперед планувалися шкільними та політичними органами, а самі вони проводилися в умовах терору та підкупів. Саме через це плебісцити 1925 та 1932 рр. призвели до масового переведення українських шкіл на польські або двомовні. Врешті-решт 1939 р. шкільна влада відмовилася від проведення таких плебісцитів, пояснюючи це наростанням невдоволення серед українського населення.

На підставі цього була розбудована мережа польськомовного шкільництва: з 1590 у 1911/12 н. р. до 2325 у 1927/28 н. р., скорочена кількість навчальних закладів національних меншин (українських шкіл з 2426 у 1921/22 н. р. до 352 у 1937/38 н. р.), відкрито державні школи для єврейської молоді із польською, а не їдишем чи гебрайською, мовою викладання, запроваджено утравістичні (двомовні) навчальні заклади, які провадили курс на асиміляцію, оскільки навчання тут велося польською мовою, а учителями здебільшого були поляки. Якщо на початку 20-х рр. ХХ ст. утравістичних шкіл взагалі не було, то вже у 1927/28 н. р. їх налічувалося 1635, у 1937/38 н. р. – 2485; із 81 німецької початкової школи (5 державних та 76 приватних) навчання німецькою мовою велося лише у 7 школах католицьких і в 16 лютеранських громад, решта шкіл були утравістичні [1, с. 55; 16, с. 487–488].

Навчати мовою національної меншини у школі дозволялося лише, якщо громада меншини становила не менше як 25 % населення (відповідно права навчатися рідною мовою в Краківському та Люблінському воеводствах позбавлялися учні-українці як державних, так і здебільшого приватних шкіл) і батьки не менше ніж 40 учнів подавали відповідні прохання-декларації. Але якщо у цій школі було 20 учнів-поляків, то навчальний заклад ставав двомовним: вже із першого класу вводилося читання та письмо польською мовою, а українською викладалися лише природознавство, малювання, ручна праця та фізкультура [4, с. 241]. Водночас у одномовних школах із непольською мовою навчання деякі предмети, зокрема, історія та географія, вивчали польською мовою. В утравістичних школах і школах із викладанням мовами національних меншин діловодство провадилося польською мовою. Свідоцтва та інші внутрішні документи складалися двома мовами.

Державна політика відвертої колонізації українського шкільництва, викликала хвилю протестів – активними учасниками яких були українські культурні, освітні та політичні товариства, однак домогтися скасування основних пунктів ненависного українській громадськості закону до 1939 р. так і не вдалося. Зауважимо, що освітня політика стосовно національних меншин була змінною у часі та залежала від багатьох політичних чинників. Зокрема, уряд "санації" критикував освітню політику ендеків як "шовіністичний націоналізм", і, як наслідок, після державного перевороту 1926 р. кількість національних шкіл дещо зросла. Однак це було зроблено лише з метою послаблення антипольських настроїв у суспільстві. З кінця 20-х – до початку 30-х рр. ХХ ст. активізувалося перетворення національних шкіл на утравістичні та переведення середнього шкільництва виключно на польську мову викладання. Ці заходи узгоджувалися із політикою нового уряду, який прагнув створити державу надкласового та наднаціонального характеру, у якій усі громадяни працювали б на благо Польщі, а державні інтереси водночас були б пріоритетом діяльності кожного індивідуума [2, с. 112–117].

Третій етап колонізації збігся із запровадженням у 30-х рр. ХХ ст. нової системи освіти. Політика "санаційного" уряду щодо шкільництва та спроби реалізації через систему освіти державної асиміляції проявилися в освітній реформі 1932 р., ініційованій міністром віросповідань та освіти Я. Єнджеєвичем [3, с. 209]. Відповідно до закону від 11 березня 1932 р., уніфікована структурно-організаційна система шкільництва – від садочків – до вищих навчальних закладів. Уся їх діяльність підпорядковувалася єдиній меті – втіленню ідеології державницького виховання (наприклад, запроваджувалися урочисті святкування польських державних свят та ін.) [17].

Середнє державне шкільництво національних меншин Галичини фактично зникло. Потреби німецької та єврейської громад у середній освіті задовольняли приватні навчальні заклади. Державні українські середні навчальні заклади Галичини – шість заснованих до Першої світової війни гімназій та паралельні класи із українською мовою викладання у Стрию і Бережанах, були перетворені на утравістичні, історії та географії, у них навчали польською мовою. Водночас реформа 1932 р. передбачала заміну учителів непольських національностей (зокрема, українських педагогів, яких вважалося націоналістами та ворогами польського патріотизму, переводили у західні та центральні польські терени або ж звільняли із роботи) польськими, на яких покладали завдання прищеплювати учням польський національний дух. Так, якщо до 1932 р. українські учителі здобували освіту в семи утравістичних учительських семінаріях (навчалася близько 290 осіб), то після реформи мовою навчання педагогів стала польська. Українська залишилася мовою навчання у приватних

учительських семінаріях і на курсах. У 1935 р. в Західній Україні із загальної кількості учителів українців було лише 21,67 %, німців – 0,03 %, євреїв – 0,6 %, натомість поляків – 77,7 % [4, с. 243].

Польський уряд відкрито ігнорував зобов'язання стосовно національних меншин, зафіксовані у міжнародних договорах, статтях конституції, постановах і законах. Як уже зазначалося, 13 березня 1934 р. польська держава офіційно відкликала свій підпис під Версальським договором, а міністр закордонних справ Ю. Бек вніс до сейму проект закону про скасування зобов'язань стосовно національних меншин. Польща розгорнула відверто дискримінаційну державну національну політику стосовно непольського населення, яка охопила політичну, культурну, освітню та релігійну сфери. Ця політика зумовлювалася низкою чинників: прагненням інтегрувати та зміцнити унітарність Другої Речі Посполитої; впливом польських націоналістичних угруповань на державні керівні органи; загрозою втрати цілісності східних кордонів держави з боку більшовицької Москви; відсутністю програм вирішення проблем національних меншин і постійним обмеженням їх самостійницьких прагнень [4, с. 235–236].

Метою цієї політики була повна колонізація національних меншин, а першими кроками з її втілення у Галичині стали скасування тих інституцій, які забезпечували б їй статус окремої адміністративної одиниці, а також заміна назви "Східна Галичина" на Польща "Б" (Польща "А" – корінна територія). При цьому автономії етнічні українські землі так і не отримали, а закон від 26 вересня 1922 р., за яким право на самоврядування мали Станіславівське, Львівське та Тернопільське воєводства [18], ніколи не виконувався. Не визнаючи факту існування українського населення, польська влада у офіційних державних документах і законодавчих актах замінила терміни "українець", "український" на "русин", "руський", "русинський" [4, с. 238].

Отже, від початку свого існування самостійна Польща активно розгорнула політику колонізації, яка головно скеровувалася на культурно-освітню сферу та провадилася під гаслами захисту державних інтересів Другої Речі Посполитої. Ігноруючи взяті на себе міжнародні зобов'язання та внутрішні постанови, які гарантували вільний розвиток освіти, культури та релігійного життя національних меншин, польська влада зосередилася на розбудові мережі польського шкільництва за рахунок освітніх закладів непольського населення краю, унеможлививши навчання дітей рідною мовою. Результати цієї політики в галузі освіти негативно позначилися на загальному стані освіти національних меншин, призвели до скорочення кількості початкових і середніх освітніх закладів, ускладнили навчання представників національних меншин у вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел

1. Syrnok M. Ukraińcy w Polsce 1918–1939: Oświata i szkolnictwo / M. Syrnok. – Wrocław: Krynica Design Studio, 1996. – 186 s.
2. Wróblewska U. Polityka oświatowa państwa polskiego wobec mniejszości narodowych, grup etnicznych i wyznaniowych zamieszkujących Kresy Wschodnie w II RP / U. Wróblewska // Nauka. – 2011. – Nr 2. – S. 109–124.
3. Алексієвцев Л. М. Реформа шкільної освіти і розбудова вищої школи Польщі у міжвоєнний період (1918–1939 рр.) / Л. М. Алексієвцев // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / [за заг. ред. М. М. Алексієвця]. – Тернопіль, 2003. – Вип. 1. – С. 207–211.
4. Гетьманчук М. П. Між Москвою та Варшавою: українське питання у радянсько-польських відносинах міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.): Монографія / М. П. Гетьманчук. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. – 432 с.
5. Чорній П. І. Етнічні групи Галичини міжвоєнного періоду (1919–1939 рр.): демографічні та етнокультурні процеси: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спец. 07.00.05 "Етнологія" / П. І. Чорній. – Львів, 2011. – 21 с.
6. Traktat między Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Polską, podpisany w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 roku // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (далі – Dz.U.). – 1920. – Nr 110. – Poz. 728. – S. 1933–1946.
7. Документы внешней политики СССР: в 24 т. – Т. 3: 1 июля 1920 г. – 18 марта 1921 г. / [под. ред. Г. А. Белова, Е. С. Гармаша, С. М. Майорова и др.]. – М.: Госполитиздат., 1959. – 702 с.
8. Ustawa z dnia 17 marca 1921 roku – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej // Dz.U. – 1921. – Nr 44. – Poz. 267. – S. 633–658.
9. Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 roku // Dz.U. – 1935. – Nr 30. – Poz. 227. – S. 497–508.
10. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych // Dz.U. – 1924. – Nr 73. – Poz. 724. – S. 1094–1095.
11. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu // Dz.U. – 1924. – Nr 78. – Poz. 757. – S. 1206–1207.
12. Кавулич О. Проблема українського шкільництва крізь призму суспільно-політичних часописів Галичини міжвоєнного періоду (1919–1939) / О. Кавулич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2008. – Вип. 17: Українсько-польсько-білоруське сусідство: XX століття. – С. 543–547.
13. Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich // Dz.U. – 1920. – Nr 72. – Poz. 494. – S. 1277–1294.
14. Rocznik statystyki Rzeczypospolitej Polskiej 1923. – Warszawa: Nakładem Głównego Urzędu

Statystycznego, 1924. – R. 2. – Cz. 3. – 224 s. 15. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. zawierająca niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa // Dz.U. – 1924. – Nr 79. – Poz. 766. – S. 1212–1214. 16. Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу / М. Семчишин. – К.: Фенікс, 1993. – 550 с. 17. Ustawa z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa // Dz.U. – 1932. – Nr 38. – Poz. 389. – S. 639–645. 18. Ustawa z dnia 26 września 1922 r. o zasadach powszechnego samorządu wojewódzkiego, a w szczególności województwa lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego // Dz.U. – 1922. – Nr 90. – Poz. 829. – S. 1553–1555.

Оксана Руда

НАЦИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА ВТОРОЙ РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СФЕРЕ (НА ПРИМЕРЕ ГАЛИЧИНЫ)

Освещены основные аспекты государственной образовательной политики Второй Речи Посполитой по отношению к польскому населению Галичины. Исследована международная и польская нормативно-правовая база развития культурно-образовательной сферы национальных меньшинств, выяснено место народных и средних школ этнических групп в образовательной системе Польского государства. Показано, что политика колонизации обусловила развитие сети польских школ, призванных прививать ученикам польский национальный дух.

Ключевые слова: национальная политика, образовательная сфера, национальные меньшинства, Вторая Речь Посполитая, Галичина.

Oksana Ruda

NATIONAL POLICY OF SECOND POLISH REPUBLIC IN EDUCATIONAL SPHERE (CASE OF GALICIA)

The article highlights some key aspects of the state educational policy of the Second Polish Republic in relation to the non-Polish population of Galicia. International and Polish legal frameworks of cultural and educational spheres of national minorities are studied to determine the ethnic groups' public and secondary schools niche in the educational system of the Polish state. It is shown that policy of polonization has led to development of the Polish schools network designed to instill the Polish national spirit into students.

Key words: national policies, educational sphere, national minorities, the Second Polish Republic, Galicia.

УДК 94(470+571+477) "192/199"

Влада Сокирська

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ У 20-Х РР. ХХ СТ.: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Досліджується інституційна складова російсько-українських відносин у 20-х рр. минулого століття. Відносини між РСФРР і УСРР пройшли у своєму розвитку від незалежних республік – до формально незалежних і утворення унітарної держави – СРСР, з політичним і економічним домінуванням РСФРР. Алгоритм відносин, нав'язаний більшовицькою Росією Україні силою військової інтервенції та оманливими союзами, призвів останню до втрати незалежності, набутої у ході українських національно-визвольних змагань. Прагнення Росії до об'єднання усіх незалежних республік під своєю зверхністю здійснювалося активною об'єднавчою політикою безмежно зацентралізованої правлячої більшовицької партії, пояснювалося однаковою політичною структурою та економічними зв'язками між республіками, що склалися упродовж тривалого часу.

Ключові слова: російсько-українські відносини, РКП(б), КП(б)У, народний комісаріат, повноважне представництво.

Інституційні аспекти у дослідженні міждержавних відносин повинні стати пріоритетними серед учених, оскільки трансформація інститутів відіграє одну із найбільш значних ролей у політичному процесі, а своєчасне концептуальне осмислення актуальних емпіричних фактів робить можливим адекватний аналіз та сприйняття політичної ситуації, тим самим збагачуючи історичну науку новою концептуальною та методологічною складовою.

Відродження державної незалежності України та обрання нею демократичного шляху розвитку створило якісно нові умови та можливості для ґрунтовного наукового осмислення минувшини